

JURYRAPPORT VAN POELJE PRIJS 2014

*Prof.dr Mirko Noordegraaf, voorzitter van de jury, mede namens de Jury,
dr Jos Koffijberg, prof.dr Filip de Rynck, dr Trui Steen, prof.dr Katrien Termeer
en prof.dr Esther Versluis*

T.b.v. de uitreiking van de Van Poeljeprijs, op 5 november 2015, tijdens de NIG
Conference, Radboud Universiteit, Nijmegen

Dames en heren,

Voor alweer de 38^e keer heeft de Van Poelje jury zich gebogen over bestuurskundige proefschriften die in het jaar ervoor zijn verschenen. Deze keer niet langer onder leiding van Mark Bovens – die weliswaar niet alle voorgaande 37 jaren voor zijn rekening heeft genomen, maar wel de voorgaande 8 jaren –, maar onder mijn leiding. Ik heb het intensieve maar mooie jureer-werk ten uitvoer mogen brengen, samen met dr Jos Koffijberg (Stichting Visitatie Woningcorporaties Nederland), prof.dr Filip de Rynck (Universiteit Gent), dr Trui Steen (KU Leuven), prof.dr Katrien Termeer (Wageningen University and Research Centre) en prof.dr Esther Versluis (Maastricht University) heb. Vanaf volgend jaar zal nog een andere ex-winnaar van de prijs, prof.dr Taco Brandsen (Radboud Universiteit Nijmegen), de jury overigens als nieuw lid komen versterken.

Gezamenlijk hebben we ons als juryleden over ongeveer 30 boeken gebogen, die stuk voor stuk interessante bestuurskundige inzichten bieden. Bij elkaar genomen geven ze een mooi beeld van de Nederlandse en Vlaamse bestuurskunde, in relatie tot nationale en internationale bestuurspraktijken en nationale en internationale bestuurskundige debatten.

Voordat ik de laatst overgebleven boeken en vooral het winnende boek bespreek, eerste enkele woorden over het jureer-werk en wat wij aan bestuurskundige inzichten en debatten aantreffen.

Nadat de jury in het voorjaar van 2015 de fase van het indienen van proefschriften opstartte, zijn er ongeveer 35 boektitels aangedragen, en na aanvullend voorwerk zijn er 28 boeken binnengekomen en als *long list* titels behandeld. Dat is het dubbele van vorig jaar! Toen vroeg juryvoorzitter Mark Bovens zich nog af of er een trendbreuk had plaatsgevonden – of het sterk gereduceerde aantal boeken op de long list niet tekenend zou zijn voor de komende jaren. Nee, dus!

Tijdens een eerste juryberaad in Utrecht, net voor de zomervakantie, hebben we alle boeken besproken en beoordeeld, mede aan de hand van preadviezen vanuit de jury zelf. Dat hebben we laten uitmonden in een sterk gereduceerde lijst, de *short list*, waar uiteindelijk 3 boeken – de 3 meest in het oog springende boeken – op stonden.

‘In het oog springend’ staat dan voor verschillende kwaliteiten: maatschappelijke en theoretische relevantie, heldere probleemstelling en uitwerking van de theorie, kwaliteit van de argumentatie en de uitvoering van het onderzoek, vorm en presentatie van de dissertatie, en de lessen voor de praktijk en de wetenschap.

Deze drie boeken hebben we zonder pre-adviezen elk uitvoerig bekeken en opnieuw beoordeeld, vooral tijdens het tweede juryberaad in Leuven. Dat heeft geresulteerd in de keuze voor een winnend boek, en tot de overwegingen die ik zo zal presenteren. Maar – om de spanning er nog even in te houden – nog enkele beloofde opmerkingen over wat we aantreffen.

Ten eerste enkele *facts and figures*. Van de 28 boeken was 89% afkomstig uit Nederland en 11% uit Vlaanderen. 43% van de auteurs was vrouw, 57% man.

21% van de boeken was in het Nederlands geschreven, 79% in het Engels. En 26% was een bundeling van papers en/of artikelen, 74% was een monografie.

Ten tweede enkele indrukken van thema's en methodologie. Het merendeel van de boeken past in duidelijk omschreven bestuurskundige (kern)thema's, en de daarbij horende debatten, zoals: governance, beleidsimplementatie en -evaluatie, leiderschap, (politieke) verantwoordelijkheid, 'public value', professionals, lobbyen en agenda setting. Een minderheid bevatte een combinatie van thema's, al dan niet ondersteund door een combinatie van disciplines, zoals politieke filosofie, HRM, verandermanagement, communicatiewetenschap, en institutionele theorie. Een deel van de boeken bevatte een combinatie van methodieken, in lijn met de thans populaire – en populairder wordende – *mixed methods* aanpak. De dominante nadruk op *case studies* waar bestuurskunde vaak mee geassocieerd wordt, hebben met de nieuwe reeks proefschriften weer verder achter ons gelaten.

Ten derde enkele opvallende patronen. Zowel qua inhoud als auteurs als onderzoeksaanpak valt de jury op dat een deel van de proefschriften sterk internationaal is, hoezeer ook de promovendus in kwestie gewoon in Nederland begeleid is en daar promoveert. De internationalisering van de Nederlandse bestuurskunde blijft dan niet langer voorbehouden aan Nederlandse collegae die zich internationaal manifesteren, maar is terug te vinden in PhD onderzoekers die van buiten Nederland komen en PhD onderzoekoriëntaties op fenomenen van buiten Nederland en Vlaanderen.

De jury ontdekt verder vooralsnog geen duidelijke ontwikkeling richting proefschriften die zijn gebaseerd op eerder geschreven papers of gepubliceerde artikelen. Op dat vlak wil de jury wél opmerken dat er bij proefschriften die een bundeling van papers betreft vraagtekens kunnen worden geplaatst qua auteurschap, vooral als de promotores co-auteurs zijn bij meerdere papers/hoofdstukken in hetzelfde boek.

Dan kom ik nu bij de drie boeken die op de *short list* terecht zijn gekomen en de winnaar die we daaruit tijdens het Leuvens beraad hebben gekozen. Ik behandel de boeken of beter de auteurs in alfabetische volgorde.

Ten eerste heeft de jury uitgebreid stil gestaan bij de dissertatie van Meike Bokhorst, getiteld *Bronnen van legitimiteit*. Dit is een relevante en gedegen reflectie, vooral uitgebreide conceptuele reflectie op de wijzen waarop overheidsregulering legitimiteit kan beïnvloeden. Gevoed door haar eigen eerdere praktijkervaringen heeft de auteur uiteenlopende bronnen van legitimiteit onderscheiden – vandaar de titel! – en die aan regulatieve en normstellende processen gekoppeld. Na een uitputtende behandeling van het concept legitimiteit analyseert ze effecten, vooral op basis van secundaire literatuur en één ‘illustratieve’ casestudie over audiovisueel mediabeleid voor minderjarigen. Vooral de veronderstelling dat stijlen die meer ruimte laten aan zeggenschap en eigen verantwoordelijkheid voor burgers en maatschappelijke organisaties leiden tot normacceptatie en normnaleving is te simpel gebleken.

Ze doet dit alles op basis van een gedegen – weer dat woord! – combinatie van bestuurskundige en juridische kennis, mooi weerspiegeld in de combinatie van eerste en tweede promotor. Onze Tilburgse bestuurskundige collega Stavros Zouridis was promotor, samen met zijn te vroeg overleden Tilburgse juridische collega Willem Witteveen. Gelukkig heeft de promotie plaatsgevonden voordat Willem Witteveen in de noodlottige, de voortijdig tot een einde gebrachte MH17 vlucht, omgekomen is...

Ten tweede hebben we het boek van Leonie Heres bekeken, *One size fits all?*, over wat zij noemt *ethical leadership*. In dit bijzondere boek doet de auteur op verfijnde wijze verslag van haar zoektocht naar de ethische dimensies van leiderschap, in relatie tot organisatorische contexten en vooral taken en medewerkers. Ze analyseert ethisch leiderschap zoals bekeken door ‘ondergeschikten’ in verschillende posities en situaties. Ze stelt ‘moral task complexity’ centraal en laat zien hoe diverse typen van ethisch leiderschap georganiseerde actie al dan niet effectiever maken. Die typen leiderschap onderscheidt ze vroeg in het boek op basis van de zogenaamde Q-methodology, waarbij de onderzoeker op systematische wijze kwalitatieve data structureert. En die typen gebruikt ze om in vervolgonderzoek en tevens vervolg hoofdstukken ethisch leiderschap zowel op kwalitatieve als kwantitatieve wijze nader te bestuderen, in relatie tot werk context en medewerkers die uiteenlopende hiërarchische posities hebben, aan meer of

minder publieke taken werken, en meer of minder grote invloed op anderen hebben.

Het bijzondere is ook dat ze dat in zekere zin in onderscheiden papers doet, en dat het boek een bundeling van papers lijkt – maar tegelijkertijd bouwen de papers op elkaar voort en zijn ze niet elk apart gepubliceerd. Dat maakt dit boek tot een *hybride* proefschrift, tussen klassieke monografie en bundeling van papers in, iets wat de jury waardeert en wat de jury bij het vakgebied vindt passen. Het proefschrift is tevens hybride qua disciplinaire plaatsbepaling. Het is niet typisch bestuurskundig, bijvoorbeeld qua publieke sector oriëntatie, maar het sluit aan bij bestuurskundige debatten, en komt uit een duidelijk bestuurskundig ‘nest’. Leonie Heres promoveerde bij bestuurskunde aan de Vrije Universiteit, bij Leo Huberts en Karin Lasthuizen.

Tot slot hebben we als juryleden de nadruk gelegd op het boek van Xiaoli Lu, *Managing Uncertainty in Crisis*, die in Utrecht bij Arjen Boin (toen Utrecht nu Leiden) promoveerde. Dit is de meest internationale van de *short list* boeken, om twee redenen. Lu zelf is afkomstig uit China, werkte als Chinese PhD in Nederland, en werkt nu weer gewoon in China. Bovendien bestudeerde hij internationale, vooral Amerikaanse cases over de overstromingen in New Orleans, de NASA en de Space Shuttle Colombia ramp, de BP olieramp, en de rellen in Los Angeles in 1992. Hij bestudeerde die om crises te kunnen bestuderen – elk van deze cases werd met een crisis geconfronteerd. En vooral om de koppeling te maken tussen institutionele kenmerken van deze organisaties, dat wil zeggen hun geregelde en geroutiniseerde handelingen, en betekenisgeving of *sense-making*. Dat sluit nauw aan op de crisis-literatuur waarin zowel *institutional patterns* als (inter)individuele *sense-making* wordt benadrukt, maar niet altijd gekoppeld.

Daar zitten natuurlijk meer generieke organisatiekundige facetten aan. Het reageren op omstandigheden en opgaven, los van sec crises, kan ook als ‘institutionalized sense-making’ worden beschouwd. Ofschoon de auteur de cases nogal grof categoriseert en via secundair materiaal analyseert, bevat het boek per case diepte-inzicht, over de tijd heen, en worden vergelijkenderwijs interessante conclusies getrokken. Die conclusies hebben waarde voor organisatiepraktijken.

Dan nu de winnaar. Zoals in de korte beschrijvingen te horen is, hebben de boeken elk iets bijzonders waardoor ze er uit springen. Ze hebben niet alles tegelijk, maar wel onderscheidende kenmerken die ze tot duidelijke proeven van academische bekwaamheid maken, en tevens voor iets groters staan. Het boek van Bokhorst staat voor intellectuele nieuwsgierigheid en academische maar ook praktische drang om kernwaarden te beschermen. Het boek van Heres staat voor nieuw, waarden-geladen leiderschap, *mixed methods* design en eigentijdse rapportage. Het boek van Lu staat voor theoretische combinaties en internationale oriëntatie.

Maar er kan maar één winnaar zijn. Vanwege de rijke inhoud, de bijzondere opzet en aanpak, en het academische vakmanschap waarmee het promotietraject is afgerond, is de winnaar van 2014 het boek “One Style Fits All? The Content, Origins, and Effect of Follower Expectations of Ethical Leadership” van Leonie Heres. Met veel genoegen kent de jury de Van Poelje prijs 2014 aan haar toe!

Ik verzoek Leonie naar voren te komen om de bij de prijs behorende symbolen in ontvangst te nemen.

Prof.dr Mirko Noordegraaf, voorzitter jury,

30 oktober 2015.